

Fővárosi Ítéltábla
13.Gf.40.401/2008/11.

A MAGYAR KÖZTÁRSASÁG NEVÉBEN!

A Fővárosi Ítéltábla dr. Valovits Viktória ügyvéd (1034 Budapest, Seregély u. 13. szám) valamint a Bárándy és Társai Ügyvédi Iroda (1137 Budapest, Szt. István krt. 18. szám, ügyintézők: dr. Bárándy Péter ügyvéd és dr. Galli István ügyvéd) által képviselt felperesnek az Unger Ügyvédi Iroda (1028 Budapest, Mikes K. u. 13. szám, ügyintéző: dr. Unger Kornélia ügyvéd) által képviselt alperes ellen szerződés érvénytelenségének megállapítása és eredeti állapot helyreállítása, valamint vállalkozói díj megfizetése iránt indított perében a Fővárosi Bíróság 2008. július 8-án kelt 7.G.40.067/2006/28. számú ítélete ellen a felperes részéről 29. sorszám alatt benyújtott fellebbezés folytán meghozta a következő

ítéletet:

A Fővárosi Ítéltábla az elsőfokú bíróság ítéletét helybenhagyja.

Kötelezi a felperest, hogy 15 napon belül fizessen meg az alperesnek 6.000.000 (Hatmillió) forint másodfokú perköltséget.

Az ítélet ellen fellebbezésnek nincs helye.

Indokolás

A Fővárosi Bíróság 2008. július 8-án kelt 7.G.40.067/2006/28. számú ítéletével a felperes keresetét elutasította és kötelezte a felperest, hogy fizessen meg az alperesnek 12.000.000 forint perköltséget.

Az elsőfokú bíróság által megállapított tényállás lényege szerint az alperes a történeti értékű iratainak elektronikus úton történő rögzítésére meghívásos jellegű pályázatot írt ki, amire a felperest is meghívta. Az alperes a pályázókat arról tájékoztatta, hogy század eleji iratokat kell digitalizálni, amely iratok az országban elszórtan több irattárban helyezkednek el és amelyek tényleges állapotát az alperes sem ismeri pontosan. Az alperes a digitalizálandó iratokból egy mintakollekciót állított össze és ezt mutatta be a pályázóknak. Az alperes a pályázat nyerteseként a felperest hirdette ki, és 2000. december 14-én megkötötték a szerződést, amelyre a felek a vállalkozási szerződés szabályainak alkalmazását írták elő.

A szerződésben a felperes egy digitális úton rögzített archivált adatbázis létrehozását vállalta, mely az alperes által rögzítendőnek minősített iratanyagot tartalmazza és melynek mennyisége kb. 20.000 iratfolyóméter. A szerződés részletesen tartalmazta a felek feladatait, a felperes az iratok indexálását, nyitó- és zárólappal való ellátását, az iratok szkennelését, az adatbázis egy példányának háttértárolón való tárolását, a biztonsági példányok folyamatos átadását, illetve az elektronikusan rögzített iratok dobozolását és átadását, valamint az archivált anyagokból való adatszolgáltatást vállalta.

A szerződésben az alperes vállalta, hogy biztosít a ... pályaudvar területén egy 250 négyzetméter alapterületű irodaépületet, 35 fő dolgozó részére szociális helyiséget, gondoskodik az elektromos energiáról, fűtésről, világításról, telefonról, az épület őrzéséről. Vállalta továbbá, hogy a digitalizálásra kerülő iratokat folyamatosan a vállalkozó igénye szerint, de maximum napi 180.000 lap, illetve havi szinten maximum 3.000.000 lap mennyiségben szkennelésre alkalmas állapotban a felperesnek átadja és az elkészült, dobozokba rendezett iratokat folyamatosan

elszállítja. Az alperesnek az iratokat az irattartóból kivett, portalanított állapotban, műanyag és fém tároló eszközök nélkül kellett átadnia, ügydarabonként megszámlálnia és a lapszámot az ügyirat köpenyen feltüntetnie.

A szerződés tartalmazta a vállalkozói díjat, az elszámolás alapja A/4 méretű szkennelt lap volt, melyre vetítve az elektronikus rögzítés díját laponként 15 forint + áfa, külön az irattároló dobozok árát 160 forint/db+áfa, a szoftverek árát 54 hónapon keresztül fizetendő 600.000 forint/hó/áfa összegben, míg a biztonsági másolat adathordozójának árát számlával igazolt beszerezési árban határozták meg.

A szerződés szerint a szoftverek az 54 hónapot követően az alperes tulajdonába kerülnek. Az alperes a vállalkozói díjat havi átalánydíjban volt köteles teljesíteni azzal, hogy a felek a tényleges teljesítést évente felméri és elszámolnak. A felperes havonta utólag volt jogosult a számla kibocsátására, az alperes annak kézhezvételétől számított 30 banki napon volt köteles teljesíteni. A szerződés 2000. december 14-én az aláírásával lépett hatályba, és a felek kikötötték, hogy ettől számított 4 évig, 2004. december 14-ig nem gyakorolják a rendes felmondás jogát. Ha az alperes a szerződés aláírásától számított 4 év elteltével a szerződéstől eláll, a felperes hat havi aktuális átalánydíjnak megfelelő összegű kártalanításra tarthat igényt, ha pedig a felperes áll el, ezt a jogát úgy gyakorolhatja, hogy az alperesnek legalább 3 hónap idő álljon rendelkezésére egy új vállalkozóval való szerződéskötésre.

Az alperes nem tudta biztosítani a ... pályaudvaron felajánlott helyiséget, ezért a felek 2001. július 14-én módosították a szerződés egyes pontjait és rögzítették, hogy az irodaépületet az alperes a Szív utcában biztosítja, a felperes a tevékenység egy részét a saját költségén kialakított irodában végzi. Módosították az átalánydíj összetevőit is.

{A felek a későbbiekben 2001. október 12-én, 2002. február 19-én, 2003. január 31-én, 2003. március 24-én, 2003. december 29-én (6. sz. módosítás) és 2004. július 30-án (7. sz. módosítás) is módosították a szerződést.}

A felperes 2002. január 10-én tájékoztatta az alperes levéltári osztályának vezetőjét, hogy az előkészítésre átvett iratok rosszabb minőségűek mint a korábban átadott anyagok, és az iratokat laponként kell szkennelni, ami jelentősen csökkenti a tervezett termelékenységet.

Az alperes részéről Sz. L. és H. Á. a probléma kivizsgálására megtekintette a feldolgozás folyamatát a felperes telephelyén, és ezt követően a felek 2002. április 10-én megbeszélést tartottak. Az erről felvett jegyzőkönyvben rögzítették, hogy a felperes a feladat elvégzéséhez szükséges hardver és szoftver elemek mennyiségét és minőségét, valamint telephelyét a mintának megfelelően alakította ki, azonban a feldolgozás megkezdését követően néhány hónapon belül kiderült, hogy ezekkel az eszközökkel a munka nem végezhető el sem mennyiségben, sem minőségben, mert az átadott anyagok kötegeltszenesítésre teljesen alkalmatlanok, sokkal több előmunka és laphasználat szükséges. Az előkészítés is jelentős plusz munkát igényel, az iratokról nemcsak a kapcsolódásokat és a port kellett eltávolítani, hanem sok esetben a penészt is, és szkennelés előtt vasalni kellett azokat. A felperes önköltség számítása szerint az egy lap digitalizálására fordítandó erőforrás és önköltség a tervezetnek a négyszerese lett. A pályázat meghirdetésekor mintaként átadott iratanyag minőségétől eltérő iratanyag feldolgozásának többletmunka igénye miatt a felperes javaslatot tett a vállalási ár négyszeres mértékű emelésére. Az alperes képviselői elismerték a felperes igényeinek jogosságát, és javasolták az üzleti kockázat megosztását egy közösen megállapított súlyszám alkalmazását arra az időszakra nézve, amíg a szállított anyagok minősége nem javul. Ezt a súlyszámot 2,4-ben állapították meg.

A felek a szerződést az inflációra utaló szerződési feltétel alapján 2003. január 31-én módosították, majd 2003. március 24-én ismét módosították. A felperes további

feladatokat vállalt, ugyanakkor a felek a vállalkozói díj díjtételeit kiegészítették és módosították a havi átalánydíj összegét 36.210.000 forint + áfa összegre. A megsemmisítés díját és a bérleti díjat kivették az átalánydíjból azzal, hogy ezeket a költségeket az alperes a felmerülésükkor téríti meg, ezek nem részei az átalánydíjnak.

A szerződés újabb módosítására 2003. december 29-én került sor (6. sz. szerződésmódosítás). A felperes elvállalta a ... Rt. történeti értékű iratainak kívül más iratainak és valamennyi, érdekeltségbe tartozó intézmény iratainak az elektronikus úton történő rögzítését is, valamint a Nyugdíjigazgatóság részére rögzített adatállománynak a nyugdíjigazgatóság rendszerébe való integrálását, az ahhoz szükséges ügyviteli rendszer informatikai korszerűsítését, a digitalizált adatbázis átstrukturálását. A módosítás mellékletét képezte a ... Nyugdíjigazgatóság ügyviteli rendszerének működéséhez felperes által biztosítandó hardver és szoftver eszközök korszerűsítésére, karbantartására vonatkozó részletes megállapodás.

A felek az alperes kezdeményezésére 2004. elején részelszámolást folytattak le, ennek eredményét 2004. február 9-én jegyzőkönyvben rögzítették. A jegyzőkönyvben a felek megállapították, hogy a teljesítés jól halad, és az meghaladja a vállalkozó által az átalánydíjban felszámított mennyiséget, ezért a felperes a 2004. január 31-ig terjedő teljesítési időszakra kiállított átalányszámlákon felül további 82.880.186 forint nettó összegű számla benyújtására jogosult, aminek kiegyenlítése esetén a felek a 2004. január 31-ig terjedő időszak teljesítését elszámoltnak tekinti.

A felperes 2004. március 4-én, március 15-i fizetési határidővel kiállította a 82.880.186 forint + áfa, összesen 103.600.233 forint összegű számláját, de ezt az alperes a megadott határidőn belül nem teljesítette, azzal szemben kifogást sem emelt, ezért azt a felperes faktorálta.

Az alperes vezető jogtanácsosa a számla leigazolását követően a kifizetés előtt egy belső vizsgálatot rendelt el, amit a levéltári osztály folytatott le. A vizsgálat lényegében azt állapította meg, hogy a 2004. május 31-ig felperes részére kifizetett átalánydíj összege nincs arányban az addig az időpontig feldolgozott dokumentumok mennyiségével, a szerződés tényleges teljesítésével. Erről az alperes vezető jogtanácsosa 2004. június 22-én levélben tájékoztatta a felperes vezérigazgatóját és közölte, hogy az eddigi pénzügyi teljesítési gyakorlat mellett 2005. december 31-ére az alperes indokolatlan mértékű túlfizetésbe kerülne, ezért közös elszámolást kezdeményezett, és nyolc kérdést fogalmazott meg, amelyre választ kért a felperestől. Tájékoztatta továbbá a felperest, hogy a jelentős túlfizetés elkerülése érdekében az átalánydíj fizetését határozatlan időre felfüggeszti.

Az alperes 2004. május 16-át követően a felperes felé fizetést nem teljesített. A felperes 2004. július 6-i válaszlevele után az alperes 2004. július 8-án a vállalkozási szerződést súlyos felperesi szerződésszegésre hivatkozva azonnali hatállyal felmondta, azonban a felmondást pár nap múlva visszavonta.

A felek közösen vizsgálatot folytattak le, melyet a 2004. július 21-i jegyzőkönyvvel zártak le. Rögzítették, hogy összesen 248 dobozt vizsgáltak át a közösen rögzített mintavételi minőségi és mennyiségi vizsgálati elvek alapján. A kontroll vizsgálatok eredményét mindkét fél képviselői elfogadták.

A felek - az egymással folytatott tárgyalásokat követően - 2004. július 30-án módosították a szerződést (7. sz. szerződésmódosítás). Ennek preambulumban rögzítették, hogy az alperes kezdeményezésére a felek 2004. január 31-ével részelszámolást végeztek (1. sz. melléklet a jegyzőkönyv), majd a felperesi teljesítményt reprezentatív minta alapján ismételten felmérték (2. sz. melléklet a jegyzőkönyv), és a felmérést követően az alperes indítványozta a vállalkozási szerződés módosítását, melyet az alperes által közölt feltételekkel ebben a megállapodásban jelenítenek meg. A bevezető részt követően a felek rögzítették, hogy a felperes továbbra is köteles ellátni a többszörösen módosított vállalkozási

szerződésben felsorolt feladatokat, azonban az 5.000.000 forint nettó érték feletti digitalizálásra és a nyilvántartó szoftver rendelkezésre bocsátására külön megállapodást kötnek. A felek módosították az átalánydíjat. A felperes kötelezettséget vállalt arra, hogy a 42/2004/44. számú, 103.600.233 forint bruttó összegű követelését visszavásárolja az engedményes társaságoktól és azt az elszámolásba bevonják, továbbá vállalta a 2 db, 50.063.135 forint bruttó összegű számlájának a sztorizálását és helyette egy 100.126.270 forint összegű számla kiállítását, aminek a kifizetését az alperes 3 napon belül vállalta. A szerződésmódosítás 5. pontjában foglaltak szerint az alperes az év végével a szerződést fel kívánja mondani, ezért megállapodtak abban, hogy a vállalkozási szerződésük 2005. január 15. napjával megszűnik, és a felperes a megszűnéssel egyidejűleg köteles megkezdeni a feldolgozott iratok alperes részére való tételes átadását, melynek alapján a szerződés a felek között elszámolással zárul. A felperes - a vállalkozási szerződésben megállapított 6 havi átalánydíjnak megfelelő összegű kártalanításból 5 havi átalánydíjnak megfelelő kártalanítási összegről lemondott, ennek következtében az alperes vállalta, hogy a szerződés megszűnésekor benyújtandó számla ellenében megfizet a felperesnek 40.050.508 forint nettó összeget kártalanítás jogcímén 30 napos fizetési határidővel. Az alperes kijelentette, hogy a 2004. július 15-ig terjedő időre vonatkozó elszámolással kapcsolatban az álláspontja szerint mutakozó túlfizetésre vonatkozóan a felperessel szemben követelést nem támaszt. A felek módosították a vállalkozói díjat. Az eredetileg a vállalkozási szerződés részét képező és a ... Rt. Nyugdíjigazgatósága részére végzendő szolgáltatásokról szóló megállapodásuk módosítását külön okiratba foglalták.

Ugyanezen a napon, 2004. július 30-án a felperes mint bérbeadó és az alperes mint bérlő szolgáltatási szerződést kötött „Szerződéstár” elnevezéssel, melynek tárgyát a felperes szerződéstár elnevezésű számítógépes programjához fűződő felhasználási jog engedélyezése, szoftver használatához szükséges hardver rendszer (együttesen informatikai rendszer) biztosítása, valamint a ... Rt. Nyugdíjigazgatósága iratainak digitalizálása képezte. A felek megállapodtak abban, hogy a felperes a szoftvert az

általára rendelkezésre bocsátott szerverre telepíti, melyet az alperes a bérleti jogviszony teljes tartama alatt használhat. A szerződés időtartama 2004. március 1-től 2007. január 31-ig terjed.

A két megállapodás külön okiratba foglalását az indokolta, hogy az alperes felmondása az eredeti megállapodásnak ezt a két részét nem érintette. A szerződés módosítás időpontjában az alperes az átalánydíjat nem fizette 2004. május 6-ára, ugyanakkor az alperes által jelentős hányadban kifizetett szoftver és hardver a felperes birtokában volt.

A felperes a szerződés megszűnését követően 2005. február 14-én adta át az alperes részére a szoftvert és hardvert.

A felperes 2005. november 23-án levélben fordult az alperes új vezérigazgatójához. Ebben előadta, hogy 2004. júliusában a ... Rt. vezető jogtanácsosa olyan kényszerhelyzetet teremtett, hogy a felperes kénytelen volt aláírni azt a diktátumot, amely miatt több mint 500.000.000 forint kár érte. Sérelmezte, hogy az alperes ezt a diktátumot sem tartja be, azt teljesen önkényesen alkalmazza, a vállalt kötelezettsége ellenére egyáltalán nem szállít iratot, a felperesi üzem „... részlege” áll és a dolgozóit nem tudja foglalkoztatni. Utalt arra is, hogy a Ptk. 210. § (4) bekezdése értelmében „akit a másik fél megtévesztéssel vagy jogellenes fenyegetéssel vett rá a szerződés megkötésére, a szerződési nyilatkozatot megtámadhatja”. E levélben a felperes kezdeményezte a korábbi jó szakmai és munkakapcsolatra tekintettel, illetve annak visszaállítása érdekében az ügy peren kívüli megállapodással történő rendezését.

A felek között megállapodás nem jött létre.

A felperes a 2006. január 13-án benyújtott eredeti kereseti kérelmében a 2004. július 30-i szerződésmódosítás érvénytelenségének megállapítását kérte és az eredeti állapot helyreállításaként - a 6. sz. szerződésmódosítás érvényben

tartásával - az alperes kötelezését 689.163.555 forint vállalkozói díj és a perköltség megfizetésére. A felperes a keresetét a Ptk. 210. § (4) bekezdésére, jogellenes fenyegetésre hivatkozva terjesztette elő. Előadta, hogy az alperes a vállalkozási szerződés alapján a felperesnek járó havi átalánydíj és a 2004. január 31-i elszámolás alapján járó összeg kifizetését felfüggesztette és ezek kifizetését az általa diktált feltételek elfogadásához kötötte. Állította, hogy a felperes az alperes által létrehozott kényszerhelyzetben, fenyegetett helyzetben írta alá a 2004. július 30-i szerződésmódosítást. Kifejtette, hogy a kényszerhelyzete 2005. január 15-én szűnt meg a felek közötti vállalkozási szerződés megszűnésével, illetve a kényszerhelyzete 2005. február 14-én szűnt meg, amikor a felek között a vállalkozási szerződés elszámolása lezárult. Álláspontja szerint a 2005. november 23-i levelének utolsó három bekezdése a 2004. július 30. napján kelt szerződésmódosítás megtámadását tartalmazza.

A felperes a keresetét a per során többször módosította (20. és 26. sorszám alatt), az eredeti kérelem fenntartása mellett a 2004. július 30-i szerződésmódosítás semmisségét a Ptk. 200. § (2) bekezdésére és a 202. §-ára hivatkozással is állította. Arra hivatkozott, hogy a szerződésmódosítás jogszabályba ütközik, mert azt közbeszerzési eljárás lefolytatásával, a törvény betartásával kellett volna megkötni, ami nem történt meg. A szerződésmódosítás jóerkölcsbe ütközését abban jelölte meg, hogy az alperes magatartása az üzleti tisztesség és az együttműködési kötelezettség elveit sértette. Utalt az alperes által szolgáltatott mintakollekció nem reális voltára, az alperes rendszeres fizetési késedelmére és az elismert teljesítések kifizetésének a megtagadására is. A szerződésmódosítás semmisségének megállapítását uzsora jogcímére hivatkozva is kérte. Ennek körében előadta, hogy a szerződésmódosítás időpontjában a felperes nem volt alkupozícióban, az alperes kihasználta a felperes szorult helyzetét, az alperes feltűnően aránytalan előnyt kötött ki a maga részére, az aránytalanság már a szerződéskötéskor fennállt. A felperes a keresetmódosításában (26. sorszám) az alperes marasztalásának összegét összesen 971.671.375 forintban jelölte meg és perköltségre is igényt tartott.

Az alperes az ellenkérelmében a kereset elutasítását és a felperes perköltségben való marasztalását kérte. Elsődlegesen arra hivatkozott, hogy a 2004. július 30-i szerződésmódosítás megtámadási határideje 2005. július 30-án letelt. Véleménye szerint a felperes 2005. november 23-i levelében nem történt meg a szerződés megtámadása, ugyanis abban nincs a szerződés érvénytelenítésére irányuló nyilatkozat, ilyen közlést csak a keresetlevél tartalmazott, aminek kézbesítése 2006. július 6-án történt meg. Az alperes érdemben is vitatta, hogy a felperes a szerződésmódosításkor fenyegetett helyzetben lett volna. Álláspontja az volt, hogy nem jogellenes fenyegetés, ha a megrendelő a vállalkozó részéről el nem végezett feladatokért nem fizet, és az alperes a fizetések felfüggesztésekor egyébként is túlfizetésben volt. Utalt arra, hogy a felperes az egyeztetés során megállapított tényleges lapteljesítését nem vitatta, hanem a túlszámlázást az iratok rossz minősége miatt szükséges többlet ráfordítással indokolta. Kijelentette, hogy nem volt tudomása a felperes likviditási problémáiról, ezért a felperes szorult helyzetét ki sem használhatta. Nem vitatta, hogy a közbeszerzési törvény hatálya alá tartozik, de álláspontja szerint a szerződésmódosítás nem tartozott a közbeszerzési törvény hatálya alá. Vitatta, hogy a szerződésmódosítás aránytalan előnyt tartalmazott volna az alperes javára, ugyanis az alperes túlteljesítésére tekintettel a felek közötti pénzügyi-számviteli rendezés nem minősül aránytalan előnyszerzésnek. Hivatkozott arra is, hogy nem vitatta a helyiség megfelelő biztosításával kapcsolatos szerződésszegést, azonban határozott álláspontja szerint ez nem eredményezheti a szerződésmódosítás megtámadhatóságát.

Az elsőfokú bíróság az ítéletének indokolásában - a felperes álláspontját elfogadva - megállapította, hogy a felperes kényszerhelyzete 2005. február 14-én szűnt meg, amely időponthoz képest a szerződésmódosítás megtámadása a keresetlevél benyújtásával egy éven belül megtörtént. Az elsőfokú bíróság a felperes 2005. november 23-i levelének befejező részét nem minősítette a szerződésmódosítás megtámadásának.

Az elsőfokú bíróság arra a meggyőződésre jutott, hogy jogellenes fenyegetés az alperes részéről nem valósult meg. Utalt a bírói gyakorlatra, amely szerint ha a kilátásba helyezett hátrány bíróság előtti igényérvényesítésben testesül meg, nincs jogellenes fenyegetés. Az alperesi kifizetések felfüggesztésének körülményeit vizsgálva az elsőfokú bíróság rögzítette, hogy a felperes 2004. december 31-i időponttal készített elszámolást, amit az alperes elfogadott és ez alapján a felperes számlát bocsátott ki. Azt követően azonban az alperes az utóbb lefolytatott belső vizsgálat eredményeként a felperes teljesítését elismerő nyilatkozatát tévedésre hivatkozással visszavonta, megtámadta és a további fizetéseket túlfizetésre hivatkozva beszüntette. A jogszerű megtámadás a nyilatkozat érvénytelenségét vonja maga után. A vitát a felek között a 2002. április 10-i jegyzőkönyv eltérő jogi megítélése és a 2,4 szorzószám alkalmazhatósága váltotta ki. A jogvitában az alperes saját jogi álláspontját közölte a felperessel, és saját érdeke védelmében az általa valósnak vélt túlfizetés miatt tagadta meg a további szolgáltatást, amellyel nem valósított meg tiltott jogellenes fenyegetést. Az elsőfokú bíróság nem látta megállapíthatónak, hogy az alperes a fizetés beszüntetését azzal a céllal tette volna, hogy a felperest gazdaságilag nehéz helyzetbe hozza és ennek a helyzetnek a fenntartásával vegye rá a felperest az akaratától eltérő jognyilatkozat megtételére. Az elsőfokú bíróság megállapította, hogy a felperes egy gazdasági döntést hozott, úgy értékelte, hogy számára előnyösebb a szerződésmódosítás, mint az elszámolási vita vagy egy per.

Az elsőfokú bíróság a szerződésmódosítás uzsorás jellege vizsgálatának eredményeként megállapította, hogy a felperes pályázat útján szerezte meg a per tárgyát képező üzletet, az egységárra a felperes ajánlatát fogadta el az alperes. Így az alapszerződés tekintetében az uzsorás jelleg szóba sem jöhet. Az a körülmény, amelyre a felperes hivatkozott, hogy nem arra tett ajánlatot, amit végül elvégzett, a szerződés tévedés jogcímén történt megtámadásához szolgált volna alapul akkor, amikor a felperes felismerte, hogy az iratok rosszabb minőségűek, mint amire számított és amire ajánlatot tett. A felperes azonban ezzel a jogával nem élt. A felperes a pályázat nyertese volt, ezért a peres felek jogviszonyában a piaci árnak

nincs relevanciája. A felperesnek azt kellett volna bizonyítania, hogy a 2002. április 10-i szerződésmódosítás valamennyi digitalizálandó iratra kiterjedt, nemcsak az összes ügyiratra, hanem a tervekre is, valamint bizonyítania kellett volna, hogy ez a megállapodási tartalom a 2004. július 30-i szerződésmódosítás időpontjában nyilvánvaló volt. Ilyen tényállítást azonban a felperes nem tett és nem bizonyított. A szerződésmódosítás előtti emlékeztetőből egyértelműen megállapítható volt, hogy a felek között vitatott volt a 2002. április 10-i szerződésmódosítás tartalma és alkalmazási köre. A 2004. július 30-i megállapodásban a felek a kialakult elszámolási vitát egyezséggel rendezték, a mindkét fél engedett a korábbi követeléséből, így a szerződésmódosítás előtti állapothoz képest aránytalan előnyt nem lehetett megállapítani. A megállapodás a közösen lefolytatott vizsgálat eredményén alapult, az iratokat minőségi osztályokba sorolták, és a vizsgálattal is alátámasztott rosszabb minőségű iratokra alkalmazták az emelt egységárat, míg egyébként az eredeti egységáron számoltak el.

Az elsőfokú bíróság álláspontja szerint nem lehetett azt sem megállapítani, hogy az egyik fél szorultabb helyzetben lett volna a másik félhez képest. A felperes csak állította, de nem bizonyította ezt a helyzetet, ugyanakkor az alperes bizonyos kiszolgáltatottsága is megállapítható, mivel a szerződésmódosításkor az alperes eredeti iratai, a digitalizált iratok, valamint az alperes által már kifizetett hardver és szoftver a felperes birtokában voltak.

Az elsőfokú bíróság megállapította, hogy a felperes által támadott szerződésmódosítás nem tartalmazott arra való utalást, hogy a szerződésmódosításra új beszerzés érdekében kerül sor, ez esetben a közbeszerzési törvény hatálya alá tartozott volna a szerződésmódosítás. A ... Rt. Nyugdíjigazgatósága iratainak digitalizálása és a szerződéstár elnevezésű megállapodás tárgya az eredeti vállalkozási szerződés részét képezte, nem minősült új beszerzésnek. Utalt az elsőfokú bíróság arra is, hogy a szerződés semmisségének megállapítására akkor sem lenne lehetőség, ha a szerződésmódosítás tárgya új beszerzésnek minősült volna, ugyanis ez esetben

közbeszerzési döntőbizottsági eljárás kezdeményezhető, és a közbeszerzésekről szóló 2003. évi CXXIX. törvény (továbbiakban: Kbt.) 323. § (2) bekezdése szerint a jogsértés megtörténtétől számított 90 napon túl ilyen kérelmet előterjeszteni nem lehet. Ezen kívül a Kbt. 350. §-a a közbeszerzési eljárásra vonatkozó jogszabályok megsértésére alapított bármely polgári jogi igény érvényesíthetőségét ahhoz a feltételhez köti, hogy a közbeszerzési döntőbizottság illetőleg a határozata felülvizsgálata során bíróság a jogsértést jogerősen megállapítsa.

Az elsőfokú bíróság a szerződésmódosítás jóerkölcsbe ütközését sem látta megállapíthatónak. Ezt azzal indokolta, hogy a szerződésmódosítással az alperes által előírni kívánt cél az elszámolási vita rendezése, a szerződés megszüntetése és a hardver, szoftver átadásának biztosítása volt. Ez a cél az általános társadalmi megítélés alapján nem tisztességtelen és nem elfogadhatatlan, hanem az üzleti élet szerves része. A felperes sem magát a célt tekintette erkölcstelennek, hanem az annak elérésére használt eszközöket. Ettől azonban a szerződés nem válik jóerkölcsbe ütközővé. A szerződés megkötése érdekében alkalmazott eszközök jogellenességük esetén a szerződés megtámadhatóságát eredményezhetik.

Mindezek alapján az elsőfokú bíróság a felperes semmisségen alapuló keresetét is elutasította, jogalapját tekintve megalapozatlannak ítélte, ezért a keresetet összegszerűségében nem is vizsgálta és ebben a körben mellőzte a bizonyítást. Az elsőfokú bíróság a Pp. 78. § (1) bekezdése és a 32/2003.(VIII.22.)IM rendelet 3. §-a alapján rendelkezett a perköltség viseléséről.

Az ítélet ellen a felperes terjesztett elő fellebbezést (29. és 31. sorszám). Elsődlegesen az ítélet megváltoztatását, az alperes módosított keresete szerint történő marasztalását és perköltség viselésére kötelezését kérte. Másodlagosan a jogalap tekintetében közbenső ítélet hozatalát, az érvénytelenség, illetve semmisség megállapítását, az összegszerűség tekintetében pedig az elsőfokú bíróság további tárgyalásra és újabb határozat hozatalára utasítását kérte. Harmadlagosan a Pp. 252. § (2) és (3) bekezdése felhívása mellett az ítélet

hatályon kívül helyezését és az elsőfokú bíróság utasítását kérte a per újabb tárgyalására és újabb határozat hozatalára.

A felperes a fellebbezésében kifejtette, hogy az elsőfokú bíróság a tényállást részben helytelenül állapította meg. Részletesen felsorolta, hogy az ítéletnek melyik oldalain, melyik bekezdésekkel nem ért egyet. A vitatott ténymegállapítások a 2003. március 24-i, 2003. december 29-i szerződésmódosításokra, az alperes nem-fizetésének kezdetére vonatkoznak. Ezen túlmenően felperes kifejtette, hogy vitatja a 2004. július 30-i megállapodás egyezség jellegét, illetve a nyugdíjigazgatóságra és a szerződéstárra vonatkozó munkák eredeti megállapodáshoz tartozását. Tévesnek értékelte azt a megállapítást, hogy az alperes által kifizetett szoftver és hardver a felperes birtokában volt.

A felperes a fellebbezésében kifogásolta, hogy az elsőfokú bíróság a bizonyítási indítványában előterjesztett kérelmei alapján a bizonyításokat nem foganatosította, S. Gy. tanú meghallgatását mellőzte, és nem rendelt ki szakértőt a felperes szerződésmódosítás időpontjára vonatkozó vagyoni helyzetének megállapítására és a szerződés tárgyát képező munkák piaci árának megállapítására. Álláspontja szerint az elsőfokú bíróság nem teljesítette a Pp. 3. § (3) bekezdésében előírt tájékoztatási kötelezettségét sem, hanem csupán arra hívta fel a felperest, hogy a szerződésmódosítás érvénytelensége körében terjessze elő további bizonyítási indítványát.

A felperes a fellebbezésében kifejtette, hogy a megtámadási határidő tekintetében helyes az elsőfokú bíróság megállapítása, amely szerint a megtámadás határidőben történt, és az is, hogy a 2004. január 31-i elszámolás az alperes elismerésén alapult. Álláspontja szerint azonban téves az a megállapítás, hogy az elismerő nyilatkozatot az alperes visszavonta vagy megtámadta volna, ilyent az alperes nem közölt a felperessel. Tévesnek értékelte az alperesi túlfizetésekre vonatkozó megállapításokat is. Kiemelten hivatkozott dr. O. D. B. és Sz. L. tanúvallomására, és állította, hogy a jogellenes fenyegetés miatti megtámadhatóság megvalósult.

Hivatkozott arra, hogy a tanúvallomások alapján a 2,4 szorzó a tervekre is kiterjedt, az aránytalan előny fennállt. Véleménye szerint a gazdaságilag szorult helyzetét a felperes a könyvvizsgálói véleménnyel bizonyította, de téves az elsőfokú bíróságnak az a megállapítása, hogy az alperes szorult, kiszolgáltatott helyzetben volt. Állította, hogy az alperes ismerte a felperes szorult helyzetét, és a felperes 2004. július 6-i levelét az elsőfokú bíróság tévesen értelmezte.

A felperes a továbbiakban a Kbt. alkalmazhatóságát illetően fejtette ki az álláspontját, azonban a fellebbezésének ezt a részét később visszavonta.

A felperes a fellebbezésében előadta, hogy téves az elsőfokú bíróság megállapítása abban is, hogy a nyugdíjigazgatóság iratainak digitalizálása, illetve a „Szerződéstár” elnevezésű megállapodás az eredeti vállalkozási szerződés részét képezte volna. Álláspontja szerint a 6. számú szerződésmódosítás semmissége az azt követően (2004. július 30-án) kötött 7. sz. szerződésmódosítás semmisségét is maga után vonja.

A felperes a fellebbezésében a jóerkölcsbe ütközéssel összefüggésben utalt arra, hogy az alperes a Ptk. 4. §-a szerinti együttműködési kötelezettségének nem tett eleget, nem a szerződés teljesítése, hanem annak megszüntetése volt a célja.

Az alperes a fellebbezési ellenkérelmében az elsőfokú ítélet helybenhagyását és a felperes által kért bizonyítás mellőzését kérte. Vitatta a fellebbezésben felperes által megjelölt ítéleti megállapítások iratellenességét, és konkrétan meghatározta azokat a felperesi előadásokat, amelyeknek álláspontja szerint nincs relevanciája. Utalt arra, hogy a felek szerződéses kapcsolatában felmerült problémákat szerződésmódosításban rendezték, a fizetéssel problémákat a felperes korábban is elismerte.

A fellebbezés megalapozatlan.

A felperes fellebbezésében az elsőfokú ítélet hatályon kívül helyezését és az elsőfokú bíróság újabb eljárásra és újabb határozat hozatalára utasítását is kérte, részben a tájékoztatási kötelezettség elmaradása, részben a tényállás téves, iratellenes megállapítása miatt.

A Fővárosi Ítéltábla a peres eljárás iratai alapján megállapította, hogy az elsőfokú bíróság nem sértette meg a jogi képviselővel eljáró felperes vonatkozásában a Pp. 3. § (3) bekezdésében meghatározott kötelezettségét, ugyanis az eljárás során jogszabályoknak megfelelő pervezető végzéseket hozott (pl.: 24. sorszámú végzés), és a felperes azokat a bizonyítékokat jelölte meg és olyan előadásokat tett, amelyek a keresetének megalapozottságának igazolására szolgáltak, és a felperes tisztában volt a bizonyítás esetleges sikertelenségének jogkövetkezményével. Az más kérdés, hogy a bizonyítási eljárást követően a bizonyítékok mérlegelése során a felperes szempontjából a bizonyítékai és állításai sikertelenek maradtak. A felperes a jogkövetkezményeket ismerte.

A felperes által fellebbezésében megjelölt tényállásbeli tévedések, iratellenes megállapítások az elsőfokú ítéletben nem oly mértékűek és súlyúak, amelyek az elsőfokú ítélet hatályon kívül helyezését indokolnák (kisebb jelentőségűek és a per eldöntése szempontjából nem relevánsak). Ebben a körben a Fővárosi Ítéltábla az alábbiakat állapította meg:

Helytállóan hivatkozott a felperes arra, hogy az iratmegsemmisítés díja és a bérleti díj nem volt az átalánydíj része. Az 5. számú módosítással, annak 2.1.8. pontja szerint az őrzési díj került a megállapodásba, a 4.2. pont szerint külön jegyzőkönyvben rögzített mennyiség alapján fizetett az alperes az őrzési díjért.

Helytálló a felperesi fellebbezés abban a tekintetben, hogy a 2003. december 29-én kelt 6. számú szerződésmódosításban valóban nincs utalás a ... Rt. történeti értékű iratain kívül a ... Rt. más iratainak és valamennyi ... érdekeltiségébe tartozó intézmény

iratainak elektronikus úton való rögzítésére, azonban ez csak a dátum elírása, ugyanis a 2003. március 24-i szerződés 2.1.9. pontja tartalmaz ilyen kitételt.

A felperes kifogásolta az elsőfokú bíróság azon megállapítását, hogy 2004. május 16-a után az alperes fizetést nem teljesített, és a felperes állította, hogy az elsőfokú bíróság figyelmen kívül hagyta azt a tényt, hogy az alperes ezt megelőzően sem fizette ki a 2004. január 31-i elszámolás alapján megállapított túlteljesítésre vonatkozó számlát. Utóbbi felperesi állítás téves, az elsőfokú bíróság nem hagyta figyelmen kívül ezt a tényt. Az elsőfokú ítélet 7. oldalának második bekezdése tartalmazza azt is, hogy az alperes a 2004. március 15-i fizetési határidejű számlát sem egyenlítette ki.

A felperes véleménye szerint nem felel meg a valóságnak az elsőfokú bíróság ítéletének az a megállapítása (8. oldal), hogy a felperes nem ellenezte a szerződés felülvizsgálatát. A felperes 2004. június 6-án kelt levelében (6. oldal 8. pont 4. bekezdésének utolsó mondatában) a következő szerepel: „éppen ezért egyetértünk és támogatjuk a szerződés felülvizsgálatára vonatkozó szándékát.”

Nem iratellenes az elsőfokú bíróság azon ténymegállapítása, hogy a felek tárgyalások eredményeként egyezsége jutottak 2004. július 30-án. A felperes ultimátumnak minősítette a megállapodást, azonban az a korábbi álláspontok közelítésével kölcsönös engedmények eredményeképpen jött létre és azt a felek írásba foglalták és - a befejező mondat szerint - „mint akaratukkal mindenben egyezőt jóváhagyólag írták alá”. A felperes szubjektív minősítése nem jelent iratellenességet.

Helytállóan hivatkozott arra a felperes, hogy a nyugdíjigazgatóságra és a „Szerződéstár” vonatkozó munka az eredeti szerződésnek nem volt része. A 2003. március 24-i szerződésmódosítás azonban már erre vonatkozóan a 2.1.9. pontban utalást tartalmaz, a felperesnek a nyugdíjigazgatóság iratait is digitalizálnia kellett. A „Szerződéstár” mint új beszerzés esetében is igaz azonban az elsőfokú

bíróság arra való utalása, hogy a felperesnek döntőbizottsági eljárást kellett volna megfelelő határidőben kezdeményeznie. Ez elmaradt, ezért az ezzel kapcsolatos polgári jogi jogérvényesítés kizárt. A felperes a Kbt. megsértésével kapcsolatos álláspontját nem tartotta fenn, így ennek részletes kifejtését a Fővárosi Ítélet táblá mellőzi.

A felperes szerint téves volt az elsőfokú bíróságnak az a megállapítása, hogy az alperes által kifizetett szoftver és hardver a felperes birtokában volt. Az elsőfokú ítélet ténylegesen „jelentős hányadban kifizetett” hardvert jelölt meg és nem „kifizetett” hardvert és szoftvert. Tény, hogy a 2004. május 6-i jegyzőkönyv rögzíti a hardver és a szoftver egy részének átadását, de az elsőfokú ítéletnek a 2005. február 14-i átadásra vonatkozó megállapítása így nem pontos. A felperes a 25. sorszámú keresetváltoztatásában (5. oldal alján) maga is a 2005. február 15-i időpontot jelölte meg a szoftver, hardver, adatbázis átadásaként. Mindezeknek azonban az ítélet érdemi eldöntése szempontjából érdemi jelentősége nem volt.

A fentiekben részletezett részbeni és nem jelentős iratellenességet leszámítva az elsőfokú bíróság által megállapított tényállás a per érdemét illetően helytálló volt.

A jogi értékelés körében az elsőfokú bíróság helytállóan utalt a Ptk. 210. § (4) bekezdésére és a Ptk. 235. § (1) bekezdésére, azonban a megtámadási határidőt illetően megállapításai részben kiterjesztőek, és így tévesek.

A Ptk. 236. § (1) bekezdése szerint a megtámadást egy éven belül írásban kell a másik féllel közölni, majd a közlés eredménytelensége esetében haladéktalanul a bíróság előtt érvényesíteni. A (2) bekezdés b) pontja értelmében a megtámadási határidő megkezdődik jogellenes fenyegetés esetében a kényszerhelyzet megszűntekor.

Az elsőfokú bíróság elfogadta a felperes előadását arra vonatkozóan, hogy a kényszerhelyzet 2005. február 14-én szűnt meg, de valójában a felperes ezt az

időpontot nem támasztotta alá megfelelően. Ennek az időpontnak a meghatározása azért sem fogadható el a kényszerhelyzet megszűnésének időpontjaként, mert ezen időpontot követően is a peres felek között szerződéses jogviszony állt fenn (nyugdíjigazgatóság és a „Szerződéstár” iratai tekintetében), amely üzleti jogviszony csak a per folyamatban léte alatt szűnt meg.

Helytálló az elsőfokú bíróságnak az a megállapítása, hogy a 2004. július 30-i szerződésmódosításhoz képest a 2005. november 23-i levél nem tekintendő a szerződésmódosítás megtámadásának. A felperes a kényszerhelyzet és a fenyegetettség meglétét egyáltalában nem tudta bizonyítani, így azt sem lehetett megállapítani, hogy a kényszerhelyzet és a fenyegetettség 2005. február 14-én szűnt volna meg. Ez csupán a felperes állítása volt az egyéves megtámadási határidőre figyelemmel annak érdekében, hogy az eredetileg csak megtámadási okra alapított keresete határidőben előterjesztettnek minősüljön. Ténylegesen a 2005. november 23-i levél csupán kilátásba helyezte az esetleges megtámadást, de konkrét megtámadó nyilatkozatot nem tartalmazott. Egyebekben helytálló volt az elsőfokú bíróság azon megállapítása, hogy a felperes sem a kényszerhelyzetet, sem a fenyegetettséget bizonyítani nem tudta.

Helytálló volt az elsőfokú bíróság álláspontja abban is, hogy a felperes a 2004. július 30-i szerződésmódosítás semmisségére is alaptalanul hivatkozott.

A Ptk. 202. §-a szerint ha a szerződő fél a szerződés megkötésekor a másik fél helyzetének kihasználásával feltűnően aránytalan előnyt köt ki, a szerződés semmis (uzsorás szerződés).

A szerződés uzsorás jellegének megállapításához objektív és szubjektív feltételek együttes megléte szükséges, és bármelyiknek a hiányában a szerződés uzsorás jellegének megállapítására nincs lehetőség.

Az uzsora megállapításának egyik objektív feltétele, hogy a szerződő fél gazdasági helyzete válságos legyen, a szubjektív feltétele pedig, hogy az ellenérdekű fél ezt célzatosan kihasználva jusson olyan előnyhöz, ami őt egyébként nem illeti meg. A feltételek fennállását a Pp. 164. §-ának (1) bekezdése szerint az arra jogot alapító félnek kell hitelt érdemlően bizonyítania. Az a tény, hogy a felek között huzamosabb idő óta fennálló jogviszonyból eredően az alperes fizetésének beszüntetése miatt a felperes saját számítása szerint megnövekedett követeléssel rendelkezett, de az alperessel fennállt jogviszonyt nem akarta megszüntetni, nem tekinthető olyan szorult helyzetnek, amelyből eredően volt kénytelen a felperes a 2004. július 30-i szerződést megkötni.

Helytállóan utalt az elsőfokú bíróság arra, hogy a felperes nem akarta az alperessel fennálló szerződéses kapcsolatát megszakítani, így a saját gazdasági természetű döntése is volt a 2004. július 30-i megállapodás. Ezért helytálló volt az elsőfokú bíróságnak azon megállapítása, hogy a 2004. július 30-i szerződésmódosítás uzsorás jellege nem állapítható meg. (Ezzel azonos álláspontot képviselt a Legfelsőbb Bíróság az EBH 2001. 436. szám alatt közzétett eseti döntésében).

A felperes arra is utalt, hogy a 7. számú szerződésmódosítása jóerkölcsbe ütközött, és ennek alátámasztásául arra hivatkozott, hogy a 7. sz. szerződésmódosítás a Kbt.-be ütközése miatt, mint törvénybe ütköző szerződés minősül jóerkölcsbe ütköző szerződésnek.

A Ptk. 200. § (2) bekezdése értelmében semmis az a szerződés, amely jogszabályba ütközik, kivéve, ha ahhoz a jogszabály más jogkövetkezményt fűz. Semmis a szerződés akkor is, ha nyilvánvalóan a jóerkölcsbe ütközik.

A Ptk. 200. § (2) bekezdése alapján fennálló semmisség vizsgálatánál azt kell tisztázni, hogy van-e olyan jogszabály, amelynek megsértésének jogkövetkezménye a szerződés semmissége, a szerződés jóerkölcsbe ütközésénél pedig azt kell vizsgálni, hogy a szerződés társadalmilag elítélendő-e, azt az

általános társadalmi megítélés tisztességtelennek tartja-e (pl. BDT 2007. 1585. számú eseti döntés). A szerződő fél egyéni érdekséreleme nem jelenti egyidejűleg a szerződés jóerkölcsbe ütközését is, az érdeksérelem és a jóerkölcsbe ütközés eltérő tartalommal rendelkező fogalmak.

A felperes által a fellebbezésben előadott egyéb tényeket és körülményeket (eredetileg a pályázat során bemutatott iratok minősége és a tényleges iratminőség közötti eltérés, a vállalási ár és a piaci ár aránytalansága) esetleg a tévedés vagy a feltűnő értékaránytalanság körében lehetett volna vizsgálni a szerződésmódosítás eredményes és határidőben történő megtámadása esetén. Jelen perben azonban ezen körülményeknek már nincsen szerepe, azokat a bíróság nem is vizsgálhatja.

A felperes keresete a jogalap tekintetében alaptalan volt, ezért a követelése összegyszerűségének tisztázásához nem kell további bizonyítást foganatosítani, a szakértő kirendelése indokolatlan lenne. A felperes a 25. sorszámú előkészítő iratában N. K. és S. Gy. tanúkenti meghallgatását azonos tények bizonyítására kérte. N. K. tanú részletes meghallgatása az elsőfokú eljárásban 2008. július 8-án tartott tárgyaláson megtörtént, ezért helytállóan mellőzte az elsőfokú bíróság S. Gy. tanúkenti meghallgatását.

Mindezekre tekintettel a Fővárosi Ítéltábla a Pp. 253. § (2) bekezdése alapján az elsőfokú bíróság jogszabályoknak megfelelő ítéletét helybenhagyta.

A Fővárosi Ítéltábla a Pp. 78. § (1) bekezdése és 239. §-a alapján a sikertelenül fellebbező felperest kötelezte az alperes részére a másodfokú eljárással kapcsolatosan felmerült perköltség megfizetésére, amely perköltség a 32/2003. (V. III.22.) IM rendelet 3. § (5) bekezdése szerint - az elsőfokú bíróság által megállapított ügyvédi munkadíj összegére is figyelemmel - meghatározott, az általános forgalmi adót is tartalmazó ügyvédi munkadíjból áll. A felperes a saját perköltségét maga viseli.

Budapest, 2009. január 14.

. Koday Zsuzsanna s.k.

a tanács elnöke

Dr. Molnár József s.k.

előadó bíró

Dr. Sándor Ottó s.k.

bíró

A kiadmány hiteléül:

bírószági tisztviselő